

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

*Služba
za informiranje*

GLOBE
SLOVENIJA

ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT

POSLANCI ČLANI GLOBE SLOVENIJA

dr. LEO ŠEŠERKO	predsednik, Zelena alternativa
dr. BRANKA BERCE-BRATKO	sekretariat za pripravo in izvedbo sej Državnega zbora
JOŽE LENIČ	član, Liberalna demokracija Slovenije -LDS
Dr. JANKO PREDAN	član, Zeleni LDS
Dr. BOJAN KOROŠEC	član, Zeleni LDS
Dr. PETER TANCIG	član, Zeleni LDS
Dr. VLADIMIR TOPLER	član, Zeleni LDS
Mag. FRANC AVBERŠEK	član, Združena lista socialnih demokratov - ZLSD
Dr. LEV KREFT	član, ZLSD
BORUT PAHOR	član, ZLSD
MIHAELA LOGAR	član, Slovenska ljudska stranka SLS
ŽARKO PREGELJ	član, Slovenska ljudska stranka SLS

GLOBE
SLOVENIA

**ODPRT
IN UČINKOVIT
PARLAMENT**

NOVEMBER 1996

Kontaktna oseba GLOBE Slovenija:

dr. Branka Berce-Bratko

Državni zbor RS

Šubičeva 4

LJUBLJANA

Uredila: dr. Branka Berce-Bratko

Lektoriranje: Tanja Sernec in Mojca Utroša

Uredniški odbor:

Žarko Pregelj

dr. Leo Šešerko

dr. Branka Berce-Bratko

Služba za informiranje

Generalni sekretar:

Bogdan Biščak

KAZALO

	stran
OKVIRNI PROGRAM	5
UVOD	7
VSI SMO V PREHODNEM OBDOBJU	12
RESOLUCIJA GLOBE SLOVENIJA	14
NEKAJ POVDARKOV S SREČANJA ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT	19
ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT	
POVZETEK SKRAJŠANE DISKUSIJE POSVETA	22

ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT

Ljubljana, 8. Oktober 1996

Državni zbor Republike Slovenije, Salon, Šubičeva 4, Ljubljana

OKVIRNI PROGRAM

Torek, 8. Oktober 1996

- 10.00   Uvodni pozdrav dr. Vladimir Topler, podpredsednik DZ
- 10.14   Uvod v srečanje: pobuda GLOBE za Odprt in učinkovit parlament, interaktivno sodelovanje poslancev, nevladnih organizacij (NVO), državljanov in pogledi vlade, predsednik GLOBE Slovenije, dr. Leo Šešerko
- Odmor za kavo
- 11.15   Kako izboljšati sodelovanje med poslanci, NVO-ji in vlado. Dr. Peter Tancig: Civilna družba, njene oblike in odprt parlament
- 11.30   Pogledi NVO-jev in njihova priporočila za sodelovanje med poslanci, NVO-ji in vlado
- 12.00   Vloge in naloge odprtega parlamenta z očmi poslancev v Sloveniji za sodelovanje med poslanci, NVO-ji in vlado. Dr. Lev Kreft: Lokalna samouprava, državni svet, državni zbor v kontekstu odprtega in učinkovitega parlamenta
- 12.15   Pogledi vlade na sodelovanje med poslanci, NVO-ji in vlado
- 12.30   Resolucija GLOBE Slovenija
- 12.45   Diskusija
- 13-14   Kosilo v prostorih Državnega zbora RS
- 14.00   Bio-diverziteta v Sloveniji in PAN-EVROPSKA MREŽA - predstavitev
- 14.15   Pogledi poslancev DZ na PAN-EVROPSKO MREŽO v navezavi na biotsko raznovrstnost in krajinsko raznolikost v Sloveniji. Gospa Mihaela Logar: Slovenija - pomen okolja in ohranjanja raznovrstnosti in raznolikosti ob vstopu v EU ter prilagajanje zakonodaje EU. Dr. Janko Predan: Pesticidi, zdravje in ohranjanje raznovrstnosti in raznolikosti. Žarko Pregelj: Pan-evropska mreža za Slovenijo. Dr. Bojan Korošec: Mura in njeno zavarovanje.
- 14.45   Pogledi in reakcije NVO-jev

- 14.55   Pogledi vlade
- 15.00   Diskusija ob čaju
- 15.15   EU politike za varstvo okolja in narave in prilagajanje te zakonodaje v Sloveniji, poslanec EU Parlamenta ali uradnik EU
- 15.30   Pogledi in reakcije NVO-jev
- 16.00   Pogledi poslancev DZ na spreminjanje zakonodaje in ekonomski instrumenti Borut Pahor: Mednarodne konvencije, vstopanje v EU in okoljevarstvena in naravovarstvena zakonodaja v Sloveniji. Jože Lenič: Okoljski in ekonomski instrumenti
- 16.30   Diskusija
- 17.00   Večerja za udeležence na povabilo generalnega sekretarja DZ RS.

dr. Leo Šešerko

UVOD

GLOBE Slovenija je organizacija poslank in poslancev slovenskega parlamenta oziroma Državnega zbora Republike Slovenije, ki smo se ne glede na strankarsko pripadnost, zavzemali za varovanje okolja in narave. Pobudo za takšno parlamentarno organizacijo je dala GLOBE EU, ki je podobna organizacija poslancev evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov evropskih držav. Pomembni člani te svetovne organizacije so še: GLOBE Združenih držav Amerike, GLOBE Rusije in ostalih držav vzhodne Evrope ter Azije in GLOBE Japonske.

Posvetovanje "Odpri in učinkovit parlament" je predstavljalo vrh in zaključek mandatne dobe okoljevarstvenih poslancev slovenskega parlamenta, ki smo bili izvoljeni za obdobje 1992-1996. Hkrati so podobna zasedanja potekala po drugih evropskih nacionalnih parlamentih z namenom, da ti parlamenti postanejo permanentno odprti za pobude in nadzor državljanek in državljanov, nevladnih organizacij, strokovnjakov in strokovnih ustanov. Naravovarstveniki se kot poslanci, državljani ali člani nevladnih organizacij vključujemo v odkrivanje in reševanje okoljevarstvenih problemov. Pri tem pa na vsakem koraku ugotavljamo, da so mnogi od teh problemov rešljivi ali lažje rešljivi, če parlament kot najvišje zakonodajno telo z večino podpre take rešitve.

Medtem ko različni lobiji zelo spretno vplivajo na poslance pri preprečevanju sprejemanja naravovarstvene zakonodaje in pri uveljavljanju zakonskih rešitev, ki povečujejo njihove dobičke, smo naravovarstveniki še pogosto okorni in nespretni pri povezavah poslancev z državljani in nevladnimi organizacijami. Zato je bilo pričujoče posvetovanje namenjeno prav izboljševanju takšnih komunikacij.

O odprtosti parlamenta govorimo takrat, ko lahko državljani in nevladne organizacije nenehno vplivajo na njegovo odločanje, ne le ob izvolitvi poslancev, in če imajo možnost podrobnega

Cerkniško jezero

vpogleda v vsakodnevno delo in odločanje poslancev. Tudi za poslance je odprtost parlamenta koristna, ker si s kredibilnostjo svojega dela lahko ohranijo in povečajo zaupanje državljanov pod pogojem, da jim interesi lobijev pri delu in odločanju niso pomembnejši od interesov državljanov, okolja, zdravja prebivalcev, varstva potrošnikov, ohranitve biotske raznovrstnosti in širitve demokratičnega odločanja tudi z referendumi državljanov.

Menimo, da je lahko učinkovit samo odprti parlament. To pomeni, da rešuje probleme in odloča o najbolj vitalnih vprašanih družbenega in gospodarskega razvoja, varstva okolja in narave, pri tem pa splošni interes ljudstva postavlja pred interese posameznih družbenih skupin, tudi če so še tako vplivne, in pred interese gospodarskih grupacij, lobijev, ki lahko s financiranjem politikov, strank in medijev odločilno vplivajo na javno mnenje ter na odločanje poslancev in volivcev - sebi v prid in v škodo blagostanja državljanov, njihovega zdravja, svobode njihovega mišljenja in na račun njihovega odločanja.

Ovire, ki so povezane z delovanjem odprtega in učinkovitega parlamenta, je mogoče izraziti tudi s pojmom politični klientelizem. Da bi si parlamentarne stranke ohranile in povečale podporo volivcev, se včasih zatekajo tudi k takšnemu delovanju in odločanju v parlamentu, ki je naklonjeno in koristno za posamezne družbene skupine, gospodarske grupacije ali podjetja, ki njim naklonjeno odločanje nekaterih poslancev in vlade spet vračajo s finančnimi, medijskimi ali drugačnimi uslugami. Tako nastane klientelsko zavezništvo med nekaterimi poslanci, člani vlade in družbenimi ali gospodarskimi skupinami, ki ga vsi največkrat poskušajo prikriti, saj takšnega razmerja ni mogoče doseči med vsemi poslanci, člani vlade in vsemi državljani. Torej se lahko dogaja le na račun enih in v korist drugih, mnogokrat celo v škodo večine državljanov ter v škodo okolja, biotske raznovrstnosti in zdravja vseh državljanov. Te škode so namreč takšne narave, da jih ni mogoče omejiti, zato kljub morebitnim začasnim koristim določenim skupinam navsezadnje škodijo vsem.

Aktivno prizadevanje za varstvo okolja in narave pripelje poslance tako kot tudi vse druge politično aktivne državljane, do tega, da si prizadevajo za čimbolj demokratično odločanje in demokratičen nadzor, ker je maksimalne (parlamentarne) ukrepe v korist okolja, narave, blagostanja in zdravja ljudi mogoče sprejeti le v nepristranskem, odprtem in učinkovitem parlamentu. Lobiji ne vsiljujejo samo rešitev in odločitev, ki so bolj ugodne zanje, ampak pogosto preprečujejo, da bi parlament in vlade sploh sprejeli kakršno koli odločitev, ker jim zakonodajno neregulirana področja njihovega delovanja bolj ustrezajo kot omejitve njihovega pogosto škodljivega delovanja. Iz te perspektive je mogoče razumeti znano resnico, da je prizadevanje za okolje in naravo hkrati tudi prizadevanje za večjo demokracijo. To pa je na zakonodajnem področju mogoče le v odprtem in učinkovitem parlamentu.

V GLOBE Slovenija smo se soočali z mnogimi problemi. Status organizacije naravovastveno usmerjenih poslancev že v samem parlamentu ni bil jasno določen. GLOBE ni imel statusa odbora ali parlamentarne komisije, bolj je bil nevladna organizacija samih poslancev, hkrati pa

Požiralniki na Cerkniskem jezeru

je nenehno prihajal v stik z odbori in komisijami, vodstvom parlamenta in njegovimi tehničnimi službami. Velika večina teh je naklonjeno obravnavala delo GLOBE Slovenija, ne pa vsi. Zato ima parlament pomembno nalogo, da uredi status poslanskih organizacij, kakršna je GLOBE, in omogoči njihovo optimalno delovanje. V nasprotnem primeru so takšne organizacije odvisne od posameznih ljudi, njihovih interesov ali celo interesov gospodarskih družb oziroma lobijev, to pa je v nasprotju s smislom in ciljem njihovega delovanja. Samo velika naklonjenost vodstva parlamenta je omogočila njegovo relativno uspešnost, zato se vodstvu v imenu GLOBE še posebej zahvaljujem.

Menim, da je bilo posvetovanje "Odprt in učinkovit parlament", ki je potekalo 8. oktobra 1996, verjetno najpomembnejši dogodek tega mandatnega obdobja organizacije GLOBE Slovenija. Na posvetovanju so ustno ali pisno sodelovali: 9 (od 10 članov GLOBE) poslancev (vseh poslancev je 90), predstavniki 52 nevladnih organizacij, ki so v Sloveniji registrirane kot okoljevarstvene organizacije, predstavnik Ministrstva za kmetijstvo ter minister za okolje in prostor dr. Pavle Gantar.

Ker je bilo to prvo takšno posvetovanje poslancev, predstavnikov nevladnih organizacij, vlade in neodvisnih strokovnjakov, je razumljivo prišlo tudi do določene bojzani pred medsebojnimi stiki. Izrečeni so bili celo pomisleki nekaterih predstavnikov nevladnih organizacij, da poslanci in GLOBE nimajo nobene pravice organizirati takšno posvetovanje, ker se lahko zgodi, da bodo uzurpirali delovanje nevladnih organizacij in ustvarili nedopustno hierarhiziranje teh organizacij. Poudarili so, da jih takšno posvetovanje spominja na čase nekdanjega realnega socializma, kjer so organizirali podobna splošna posvetovanja (edine) politične stranke s strokovnjaki in državno tolerantnimi nevladnimi organizacijami.

Ko smo vse te dileme pojasnili je hitro prišlo do produktivne razprave o tem, kaj udeleženci razprave razumejo kot "odprt in učinkovit parlament", kakšne korake je smiselno storiti za boljše sodelovanje državljanov in nevladnih organizacij s področja varstva okolja, katere spremembe zakonodaje na tem področju so še posebej nujne ter kakšna tehnična in komunikacijska reorganizacija parlamenta je potrebna, da pride do izboljšanja. Zato je morda najpomembnejša prav ugotovitev in predlog posvetovanja, da morajo biti po internetu neposredno in takoj dostopni vsi javni dokumenti parlamenta; ne samo sprejeti zakoni, ampak tudi vse javne razprave, predlogi zakonov, amandmaji poslancev in vlade, strokovna gradiva, ki se nanje nanašajo in vsa glasovanja poslancev. Na posvetovanju smo ta predlog sprejeli kot morebiti najpomembnejšo pobudo GLOBE EU in neevropskim GLOBE, da se bo povečala odrpčnost parlamentov po vsej zemeljski obli in primerljivost njihovega dela. S tem pa se bo tudi povečala razvidnost povezanosti varovanja okolja na zakonodajni ravni z globalnim stanjem okolja na planetu Zemlja.

Na posvetovanju so bila sprejeta priporočila GLOBE Slovenija o njegovem lastnem prihodnjem delovanju ter priporočila samemu slovenskemu parlamentu, vladi in političnim strankam. Sprejeta resolucija predstavlja kvalificiran in vsestranski pogled okoljevarstvenih nevladnih organizacij in okoljevarstvenih poslancev na trenutno delovanje parlamenta in vlade, stanje okolja in narave v Sloveniji ter smiselne aktivnosti parlamenta, vlade in političnih strank na tem področju v prihodnje.

Žal se posvetovanja niso mogli udeležiti poslanci drugih nacionalnih parlamentov in evropskega parlamenta, ki so člani GLOBE. Prihodnja posvetovanja pa bodo z njihovo udeležbo še bolj produktivna in uspešna. Odločilna pa je bila udeležba in sodelovanje sekretarja GLOBE EU g. Nicholasa Tavitianana, ki je prispeval k večji motiviranosti in udeležbi na posvetovanju, k razrešitvi morebitnih zastojev v razpravi in k produktivnemu sprejemanju sklepov posvetovanja.

Vrtača

Posvetovanje je s svojim potekom in produktivnimi sklepi presenetilo razpravljavce in udeležence ter pokazalo, kako smiselna in upravičena je bila odločitev sekretariata GLOBE EU, da sproži evropsko kampanjo takšnih posvetovanj. Zato se v imenu udeležencev še posebej izrecno zahvaljujem za to pobudo, pomoč in tehnično podporo predsedniku GLOBE EU Carlosu Pimentu in njegovim sodelavcem ter članom GLOBE EU pri evropskem parlamentu.

Zahvaljujem se tudi generalnem sekretarju Državnega zbora g. Bogdanu Biščaku in ga. sekretarki Državnega zbora za pripravo sej Jožici Velišček ter predsedniku Odbora DZ za infrastrukturo in okolje g. Žaretu Preglju. Brez njihove podpore in pomoči to posvetovanje ne bi bilo mogoče.

Hvala pa tudi predstavnikom nevladnih organizacij in strokovnjakom, ki so na posvetovanju sodelovali v kultiviranem in produktivnem dialogu z vso zavzetostjo za varstvo okolja in narave.

Pri oblikovanju te knjižice ter organiziranju in izvedbi samega posvetovanja je bila v veliko pomoč ga. dr. Branka Brece-Bratko. Kot strokovna sodelavka DZ RS in kot naravovarstvenica je s svojim znanjem in potrpežljivostjo odločilno prispevala k uspehu prvega posvetovanja GLOBE Slovenija.

Predsednik GLOBE Slovenija
dr. Leo Šešerko

VSI SMO V PREHODNEM OBDOBJU

GLOBE je bila ustanovljena v ne tako daljnem letu 1989, s ciljem, da bi parlamentarcem, ki se zavzemajo za okolje učinkovito pomagala, s tem, da jim ponudi lastno mednarodno in nadstrankarsko mrežo povezav.

V tem času je GLOBE pridobivala na pomenu, njeno članstvo se je povečevalo in skozenj je varstvo okolja pridobilo novo verodostojnost. Naše družbe, državljani, voditelji in poslovneži počasi spoznavajo, da morajo sprejeti omejitve, ki jih postavljata narava in okolje. Sedaj že redko zasledimo dokazovanja, da so čisti zrak, zemlja in voda raskošje. Tudi same politike okolja so zelo napredovale.

Pravi paradoks pa je, da se sočasno poslabšuje stanje okolja . Med tem ko Evropska unija opušča uporabo osvinčenega goriva in uvaja katalizatorje, pa prekomerno naraščanje prometa izničuje pozitivne učinke. Zato se onesnaženje ne zmanjšuje, marveč se povečuje, kajti vsako leto uporabljamo več izdelkov, ki so škodljivi za okolje. Čeprav se v mnogih deželah povečuje proizvodnja recikliranih izdelkov, se žal povečuje tudi količina odpadkov. Komaj smo se naučili nadzorovati kemično onesnaževanje, že se pojavlja novo zlo genski inženiring, ki pomeni veliko nevarnost za okolje.

Žal prihaja prepočasi do sprememb. Z vsakim uspehom, ki ga okoljevarstveniki dosežejo, vzniknejo novi problemi . Rešitev: potrebujemo bolj učinkovit politični stroj. Potrebujemo način odločanja, ki bo omogočal pretok idej iz širšega kroga ljudi. Prizadevati si moramo, da bodo prisluhnili tisti, ki odločajo na področju prometa, energetike, kmetijstva ali drugih področij in da bodo začeli razmišljati kot okoljevarstveniki. Potrebujemo demokracije, ki bodo sposobne uspešno prenesti inteligentnost posameznikov v skupinsko.

Preveč je problemov, ki jih moramo rešiti , vendar ni nujno vključiti vseh, ki so dobronamerni in imajo dobre ideje v to kolektivno prizadevanje. Politika ne sme biti več umetnost izbiranja, ampak umetnost, ki zna uporabiti kreativnost. Gospodarstvo je treba uskladiti z okoljem; tiste, ki proizvajajo, s tistimi, ki varujejo.

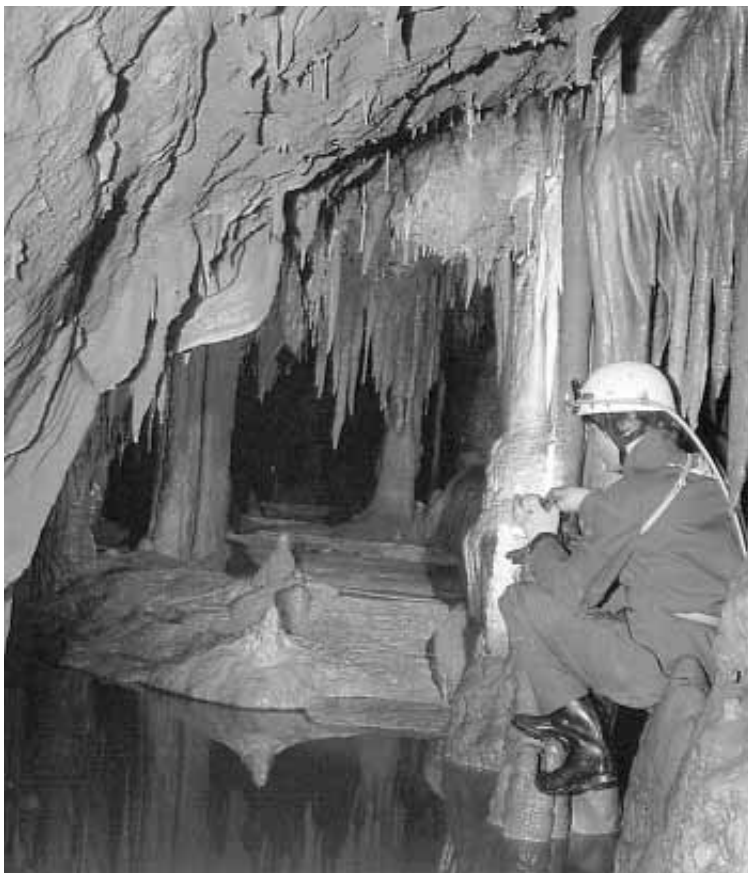
GLOBE poskuša tudi izboljšati delovanje političnega stroja. Pričela je s podpiranjem sodelovanja med parlamenti in sedaj skuša v večji meri vključiti civilno družbo v delo parlamenta po

vsej Evropi, ne le enkrat, ne le o eni temi, temveč redno, da bi razvili raznovrstne delovne povezave, ki bi s časom rastle, se širile in poglobljale. Te povezave bi pomenile kisik in energetski vir stroju za odločanje, ki je včasih v neljubih situacijah.

Vsi smo v obdobju sprememb: preobrazbe v smeri trajnostno sonaravno naravnane družbe in bolj učinkovite demokracije, ki bosta korakali z roko v roki.

GLOBE srečanje v Sloveniji na temo: odprt in učinkovit parlament je pomemben prispevek v tem zgodovinskem trenutku prehoda. Temu dogodku v Sloveniji je sledilo še 10 drugih dežel in tem bodo sledile mnoge druge v letu 1997. V 1997 letu bo podobno srečanje ponovno organizirano. Skrbno spremljanje bo kmalu pokazalo zgodnje oblike kaljenja idej in obveznosti, ki izhajajo iz pričujoče publikacije.

Koordinator GLOBE EVROPA
NICOLAS TAVITIAN

Jančja jama

RESOLUCIJA

Izhodišča in cilji

Slovenija je država mlade parlamentarne demokracije in zanjo je značilno, da:

- so v nastajanju instrumenti in oblike civilne družbe,
- je treba sprejeti vrsto novih zakonov in podzakonskih aktov, med njimi tudi okoljevarstvene in naravovarstvene,
- gospodarski razvoj mora upoštevati Agendo 21 in načela sonaravnosti,
- zakonodajo prilagajamo Evropski uniji, vendar pa moramo tudi poudariti in zavarovati posebnosti Slovenije s tega področja, predvsem bogastvo njene biotske raznovrstnosti in krajinske raznolikosti,
- vlada in ministrstva delujejo sektorsko, razmere na področju varstva okolja in narave so kompleksne, zato je treba interdisciplinaren pristop k tej problematiki,
- izvajanje sprejete zakonodaje je nujno in še ni ustaljena praksa na področju varstva okolja in narave,
- zapolnjevanje belih lis pri raziskavah s področja varstva narave in okolja so nujna in tu bi v večji meri lahko izkoristili mednarodne programe Evropske unije s tega področja.

Slovenija je po biotski raznovrstnosti in krajinski raznolikosti med prvimi državami v Evropi, zato je nujno ohraniti njeno bogastvo. Da bi to dosegli potrebujemo osnovno kartiranje habitatov, določiti moramo stopnje ogroženosti, instrumente varovanja, spremljati stanje in preprečevati izgube tega bogastva. V teh okvirih je tudi zakonodaja nedorečena - glede molekularne genetike, kemične, biološke, virološke možnosti onesnaženosti itd.

Vloga

GLOBE Slovenija bo delovala znotraj GLOBE, ki je evropska in svetovna organizacija parlamentarcev za varstvo okolja in narave. Člani GLOBE Slovenija so izvoljeni poslanci, ki želijo delovati na tem področju. Poslanci GLOBE Slovenija si prizadevajo za spremljanje, spodbujanje in koordiniranje delovanja in sodelovanja na področju varstva okolja in narave, za sprejetje ustrezne zakonodaje ter za izvajanje in spremljanje te zakonodaje. Ti poslanci bodo povezovali strokovne in znanstvene institucije, civilno družbo in nevladne organizacije (NVO) na področju problematike okolja in varstva narave.

PREDLOGI

1. ZA DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

- 1.1. Državni zbor naj zagotovi pretok informacij in vpogled v vsa javna gradiva, tudi prek Interneta. Skupina poslancev GLOBE Slovenija bo omogočala sporazumevanje in komuniciranje s civilno družbo, NVO, znanstvenimi in izobraževalnimi institucijami s ciljem:
  - da bodo lahko primerno sodelovale pri oblikovanju zakonodaje,
  - da bodo imele dostop do predlogov zakonov in drugih potrebnih informacij,
  - da bodo imele možnost za razpravo in posvetovanje o tej problematiki.
- 1.2. Skupina poslancev GLOBE Slovenija organizira redna letna srečanja z nazivom ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT za izboljšanje medsebojnega sodelovanja in izmenjave mnenj NVO, civilno družbo, vlado in parlamentom.
- 1.3. Državni zbor zagotovi prek skupine ekspertov, da bo finančna, strokovna in tehnična pomoč Evropske unije, ki jo Slovenija lahko pridobi, smotrno uporabljena in da ta pomoč ne bo ostala neizkoriščena.
- 1.4. Državni zbor naj uveljavi predloge in korektive v korist Slovenije ob vključevanju Slovenije v Evropsko unijo:
  - varuje biotsko raznovrstnost in krajinsko raznolikost,
  - varuje poseljenost podeželja in demografsko ogroženih območij,
  - uveljavi ekološke korektive kmetijske pridelave,

- omeji tovorni promet - tranzit po cestah.
- 1.5. Državni zbor naj podpira okoljevarstveno in naravovarstveno ozaveščanje, izobraževanje ter vključitev okoljevarstvenih in naravovarstvenih vsebin in projektov na vseh ravneh izobraževanja.
  - 1.6. Državni zbor naj zagotovi, da ne bo sprejemal zakonov, ki prispevajo k degradaciji okolja in slabšanju zdravja ljudi ter vpelje sistem davkov:
    - ki bodo spodbujali racionalno rabo naravnih virov in reciklažo odpadkov,
    - ki bodo preprečevali degradacijo okolja.
  - 1.7. Državni zbor pospeši delo za sprejemanje konvencij:
    - BONN, CITES, BERN
    - zagotovi, da vlada poimensko zadolži skrbnika za izvajanje naravovarstvenih in okoljevarnostnih konvencij.
  - 1.8. V prihodnjem mandatnem obdobju Državni zbor pospeši zavarovanje vsaj 20% ozemlja Republike Slovenije kot:
    - nacionalne in regionalne parke in zavaruje obmejna območja,
    - sprejme ukrepe za vsestransko varovanje morja,
    - zagotovi finančna sredstva za njihovo delovanje.
  - 1.9. Državni zbor zagotovi varovanje in racionalno rabo naravnih virov:
    - ustanovi neodvisno agencijo za kemično in biološko varnost,
    - določi izhodiščno stanje,
    - izdela ustrezna merila za kemično in biološko varnost,
    - izoblikuje nacionalni program za kemično in biološko varnost (NPKBV),
    - uvede prepoved in nadzor nad vsemi poskusi genetskega inženiringa do sprejetja nacionalnega programa (NPKBV) in ustrezne zakonodaje,
    - ustanovi nacionalno gensko banko.
  - 1.10. Državni zbor pospešuje:
    - zmanjševanje količine odpadkov pri viru,

- ločeno zbiranje in pobiranje odpadkov,
- obvezno recikliranje (v skrajnem primeru sežig ali zakopavanje) odpadkov,
- prepove uvoz in skladiščenje vseh nevarnih odpadkov na ozemlju Republike Slovenije.

2. ZA VLADO REPUBLIKE SLOVENIJE

- 2.1. Vlada naj zagotovi izdelavo in izvajanje vseh nacionalnih strategij, posebej pa za:
- sodelovanje z nevladnimi organizacijami (NVO) in civilno družbo,
  - varstvo narave,
  - varstvo okolja,
  - ravnanje z odpadki,
  - varovanje in racionalno rabo naravnih virov,
  - kemično in biološko varnost,
  - sonaravno gospodarjenje na vseh področjih, posebej pa še na področju: kmetijstva in gozdarstva, urejanja prostora, industrije in turizma.
- 2.2. Vlada naj ustanovi:
- neodvisno agencijo za biološko in kemično varnost,
  - ustanovi nacionalno gensko banko,
  - nacionalne in regionalne parke.
- 2.3. Vlada naj poskrbi za ustrezna finančna sredstva za izvajanje nacionalnih strategij v točki 2.1.
- 2.4. Vlada naj dosledno izvaja program iz točk 1.1. do 1.10.

3. ZA POLITIČNE STRANKE REPUBLIKE SLOVENIJE

- 3.1. Politične stranke naj problematiko varstva okolja in varstva narave ter zdravja ljudi vključijo v svoje programe in jih tudi dosledno izvajajo.
- 3.2. Predlagajo svoje predstavnike v izvolitev za poslance GLOBE Slovenija.

3.3. Politične stranke naj upoštevajo predloge GLOBE Slovenija, sodelujejo v izvajanju ter nadzorujejo izvajanje v točkah od 1.1. do 1.10 in od 2.1. do 2.3. ter v točkah od 3.1. do 3.3.

Pripravili:
dr. Branka Berce Bratko
Minka Vičar, prof. biol

Predsednik GLOBE
Slovenija:
dr. Leo Šešerko

Človeška ribica (*Proteus anguinus*)

NEKAJ Poudarkov S srečanja "ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT"

Na srečanju "Odprt in učinkovit parlament" so se prvič za isto mizo srečali poslanci, predstavniki nevladnih organizacij in člani vlade.

Sprejeli smo Resolucijo GLOBE, v kateri so navedene konkretne zadolžitve v zvezi z varovanjem narave in okolja za Državni zbor in poslance, vlado in nevladne organizacije. V okviru te resolucije je bila tudi izražena želja po vsakoletnih srečanjih "Odprt in učinkovit parlament". Prav tako je bilo predlagano, da se bolj formalno organizira skupina poslancev GLOBE Slovenija, ki sodelujejo pri varovanju narave in okolja. Poslanci in predstavniki nevladnih organizacij so večkrat poudarili, da naj Slovenija promovira ohranjenost svoje narave, jo primerno zaščiti in uveljavi v Evropi, še posebej v okvirih vključevanja v EU, tudi s pomočjo GLOBE EU. Nevladne organizacije so izrazile interese, pokazale programe in opozorile na žgoče probleme strokovne,

NARAVNA DEDIŠČINA IN POMEMBNA KMETIJSKA ZEMLJIŠČA

finančne in statusne narave. Srečanje je bilo vzoren primer dialoga med tremi partnerji z različnimi pogledi in izhodišči.

Žal je srečanje potekalo med parlamentarnim srečanjem, čeprav je vodstvo Državnega zbora zagotavljalo, da v tem terminu ne bo seje. Kljub temu so poslanci prihajali bodisi s seje bodisi so napisali pismene prispevke, ki so v publikaciji napisani kot povzetki v ležeči pisavi in označeni z zvezdico. Zaradi občasne neprisotnosti poslancev so predstavniki nevladnih organizacij precej negodovali.

V publikaciji so predstavljene fotografije iz propagandnega gradiva Naravni parki v Sloveniji, ki ga je izdalo Ministrstvo za varstvo okolja in prostorsko planiranje. Fotografije, ki kažejo reko Muro je prispeval avtor prof. Evgen Titan. Med podatke, ki jih navajamo, uvrščamo tudi biotsko raznovrstnost, ker po teh podatkih sodi Slovenija med države z najvišjo stopnjo biotske raznovrstnosti in krajinske raznolikost v Evropi. Prilagamo tudi karto, na kateri so v odstotkih prikazani deleži gozdov po gozdarskih okoliših v nekdanjih občinah ter demografsko ogrožene krajevne skupnosti (po statističnih podatkih iz leta 1995), karto o naravni dediščini in kmetijskih zemljiščih (tudi po podatkih iz leta 1995) ter karto predvidenih zavarovanih območij s Triglavskim narodnim parkom, parkom Škocjanske jame in predvidenimi regionalnimi in krajinskimi parki, ki bodo razglašeni in bodo z dano karto vneseni v državni plan Republike Slovenije kot prostorska komponenta oziroma kot režimi varovanja prostora. V času priprave te publikacije je v pripravi tudi park treh dežel: Raab, Orseg in Goričko, ki pa ni zarisan na tej karti.

Srečanje na temo "Odprt in učinkovit parlament" je bil tudi medijsko zanimiv dogodek, saj so o njem poročali v dnevnoinformativnih oddajah s sliko in besedo, obširno pa sta komentirala tudi v dnevniku Republika in Dnevnik. O tem dogodku je bilo tudi kratko poročilo v Parlamentarcu za mesec oktober 1996.

Namen objave skrajšanega povzetka je v dokumentarnosti dogodka in za primerjavo z prihodnjimi srečanji v Sloveniji in tujini, ki se bodo zvrstila do konca tega in v začetku prihodnjega leta.

ODSTOTEK GOZDOV NA OBMOČJIH GOZDNIH GOSPODARSTEV REPUBLIKE SLOVENIJE

ODPRT IN UČINKOVIT PARLAMENT POVZETEK SKRAJŠANE DISKUSIJE POSVETA

Posvet je s pozdravom gostom iz tujine in udeležencem iz Slovenije odprl predsednik GLOBE Slovenija **DR. LEO ŠEŠERKO**. Sledil je uvodni govor podpredsednika DZ **DR. VLADIMIRJA TOPLERJA**, v katerem je poudaril nekaj specifičnosti, pomembnih za Slovenijo. Raznolikost geografskih področij se kaže tudi v ljudeh, s čimer je vsekakor povezano tudi vprašanje učinkovitosti parlamenta. Istočasno pa prevladuje zaradi moderne računalniške tehnologije vse močnejše povezovanje in vzpostavljanje tako imenovane planetarne miselnosti, v katero se mora vključiti tudi Slovenija. Ko razmišlja o tem povezovanju naprej, poudarja nevarnost ekoloških nesreč z velikimi posledicami. Pomen GLOBE vidi v tem, da se vzpostavi globalna var-

PREDLAGANA ZAVAROVANA OBMOČJA

nost. Nato v zgodovinskem pregledu navede pomembnejše dokumente, predvsem komplet Rio de Janeiro, ki jih je Slovenija sprejela, in poudari, da je bil parlament na tem področju svojega dela dovolj učinkovit. Pri udejanjanju zakonov in vplivanju na politiko okolja vidi pomembno vlogo civilne družbe in predstavnikov nevladnih organizacij. Mnenja je, da je parlament za pobude dovolj odprt, da pa ni urejeno financiranje, ki bi omogočalo izkoristek intelektualnega potenciala nevladnih organizacij v dobro zakonodaje. Poudari tudi ugled civilne družbe v svetu in pri nas in ga osvetli z zanimanjem javnosti za problematiko pesticidov, za katero se je javnost začela resnično zanimati šele potem, ko jo je civilna družba povezala z vprašanjem odgovornosti, s kriteriji. Prepričan je, da smo v času, ko nekateri poskušajo reševati socialo na račun ekologije, naredili veliko. Dobre so razvojne smernice, okoljevarstvena zakonodaja je primerljiva z ostalimi evropskimi državami, na nekaterih mestih celo boljša. Ostaja pa problem odpadkov in ravnanja z njimi, odnosno realizacija strategije, povezane s tem problemom. Učinkovitost parlamenta povezuje z njegovo odzivnostjo. Ugotavlja, da so vsi svetovni parlamenti na prelomu tisočletja pred dilemami, ki jih odpira genetika. Sprašuje se, če bo mogoče oblikovati globalno zakonodajo. Nato poudarja pomembnost sodelovanja med nevladnimi in vladnimi organizacijami oziroma parlamentarnimi in neparlamentarnimi in ugotavlja, da so bila mnenja nevladnih organizacij v veliki meri upoštevana.

Tudi predsednik GLOBE DR. LEO ŠEŠERKO poudarja pomen odprtosti parlamenta in ga definira iz svojega zornega kota kot parlament, v katerega pridejo državljani in državljanke, nevladne organizacije, da izgubijo pomisleke glede svojega sodelovanja na tem nivoju odločanja, da informirajo svoje predstavnike o različnih vprašanjih in da kontrolirajo njihove odločitve. Pou-

DEMOGRAFSKO OGROŽENE KRAJEVNE SKUPNOSTI

darja tudi, da imajo nevladne organizacije ogromno informacij, ki so znanstveno izredno dobro podprte. Različna vprašanja obravnavajo zelo angažirano in izredno pošteno. Drugače je v parlamentu, kjer že delujejo posamezni lobiji, ki lahko intervenirajo ob odločitvah, ki jih zadevajo.

Vpliv nevladnih organizacij v procesih odločanja je pomemben korak k demokratizaciji odločanja in k preglednosti tega, kar se v parlamentu dogaja.

Resolucijo z današnjega srečanja, ki je podlaga za nadaljnje predloge, je potrebno po njegovem mnenju razširiti še s točko, ki pravi, da je treba odločanje v parlamentu o vseh zadevah, ki so javne, organizirati tako, da bodo vse informacije dosegljive tudi javnosti. Pri tem poudarja potrebo po odprtosti informacijskih poti (internet) in vidi težavo v dejstvu, da je informacijski center parlamenta podrejen informacijskemu centru Vlade, kar je zgodovinska posledica preteklih časov.

Za učinkovit parlament šteje tisti parlament, ki poišče odgovore na glavna družbena, socialna, okoljevarstvena in ekonomska vprašanja družbe, v kateri deluje. To povezuje z informacijami, kontrolo, preglednostjo dela. Oriše tudi zgodovino parlamenta in še enkrat poudari nujnost, da se parlament odpira do nevladnih organizacij in državljanov, če hoče delovati učinkovito.

Reševanje vprašanj varovanja okolja, torej posebne teme GLOBE, po njegovem vedno pokaže pot k bolj demokratičnim političnim rešitvam. In čeprav se mandat parlamentu izteka, je smisel tega pogovora v tem, da se začrtajo oblike sodelovanja med parlamentarci in nevladnimi organizacijami in državljanji. S tem je namreč povezana tudi učinkovitost parlamenta.

Tipična pohorska pokrajina

Besedo je nato povzel gospod **NICOLAS TAVITIAN**, predstavnik GLOBE iz Bruslja, dober poznavalec proceduralnega dela v različnih parlamentih. Predstavil je naloge in vlogo GLOBE. Poudaril je, da je bila prvotna zamisel, da bi trajal projekt odprtega in učinkovitega parlamenta leto dni, vendar upa, da bodo podobna srečanja organizirana tudi v prihodnjih letih, saj je nujno, da se člani GLOBE povezujejo in osredotočajo na posamezne probleme, določene teme.

Približevanje EU je zlasti za države v tranziciji izjemnega pomena in včasih tudi neprijetno, zlasti zaradi pritiskov, ki so nevarni za okolje. Navede primer bolezni norih krav in opozori, da so uradniki EU že v poznih 80-tih letih zelo dobro vedeli zanjo. Prepričan je, da bi bil ob pravilnem ravnanju na samem začetku danes ta problem rešen. Posledica prikrivanja dokazov pa je danes praktično uničen trg govejega mesa, prizadeto kmetijstvo in hude posledice v zdravju ljudi.

Še enkrat poudari, da je današnje srečanje zelo pomembno in da bo Slovenija preko GLOBE, preko svojih poslancev, svoje ideje in predloge prenesla na evropsko raven in jih posredovala na sestanku 5. in 6. decembra v Bruslju.

Sledil je pozdrav ministra za okolje in prostor **DR. PAVLETA GANTARJA**, ki spregovori o prizadevanjih vlade in ministrstva, da se vzpostavi odnose z nevladnimi organizacijami, da se le-te vključi v vse pomembnejše odločitve v zvezi z okoljem v Sloveniji vsaj na ravni pripravljanja odločitev.

Navede pa vrsto izjemnih situacij, realnih omejitev, ki onemogočajo upoštevanje pobud nevladnih organizacij. Temu se želi ministrstvo izogniti z oblikovanjem skupine treh ljudi, ki bo skrbela za povezavo in delala z javnostjo. Spregovori tudi o financah za nevladne organizacije in o potrebi, da le-te same odgovorijo na mehanizme, kako sredstva vključiti v svojo dejavnost.

Mnenja je, da je Slovenija občutljiva za okoljevarstveno problematiko in da se brez javnosti pri nas na tem področju pravzaprav nič ne zgodi.

Ugotavlja, da bo treba okoljske predpise in standarde z EU uskladiti. Za nekatere direktive, ki niso zaradi stanja okolja v Sloveniji takoj uresničljive, so predpisani tako imenovani prehodni roki. Ravno v teh zadevah je srž pogajanj o prilagajanju okoljske zakonodaje z EU. Poudari tudi, da imamo v tem trenutku za vse direktive pripravljene reference.

Predsednik DR. LEO ŠEŠERKO je nato dal besedo predsedniku Odbora za infrastrukturo in okolje **ŽARKU PREG LJU**, ki je po pozdravnih besedah poudaril, da je na žalost deloval odbor bolj na področju infrastrukture, ker se je pač veliko gradilo. Bil pa je vedno odprt za vse pobude, kadar se je razpravljalo o okolju. Ugotovil je tudi, da okoljevarstveno delovanje zahteva čas in da ob izteku mandata lahko ugotovi, da se je državna politika pod vplivom javnosti usmerila v reševanje teh problemov v sozvočju z okoljem.

Pričakuje, da bodo med Vlado in nevladnimi organizacijami vzpostavljeni novi odnosi, ki ne bodo zadevali samo financiranja, ampak tudi določene statusne spremembe. Svoj čas je obstajala zamisel o inštitutu, ki bi zbiral vse informacije in znanje v zvezi z okoljsko problematiko. Do realizacije ni prišlo, je pa treba posebej poudariti delo regionalnega ekološkega centra, ki se je leta povezoval s podobnim v Budimpešti.

Po odmoru je predsednik DR. LEO ŠEŠERKO opravičil poslance, ker so na zasedanju DZ, čeprav je bilo obljubljeno, da zasedanja v tem času ne bo. Zahvalil se je generalnemu sekretarju za organizacijo posveta in možnost, da tiskamo Resolucijo GLOBE Slovenija, diskusijo v slovenščini in angleščini.

Besedo je nato povzel **DR. TIMI EČIMOVIČ**, vodja Inštituta za klimatske spremembe pri slovenskem ekološkem gibanju. Poudaril je pomembnost kontinuiranega dela in ponudil v razmislek svojo rešitev, da se parlamentarci po formuli "fifty-fifty" volijo vsaki dve leti za termin štirih let.

V zvezi s problematiko okolja Evrope je treba govoriti tudi o Sloveniji. Največji sovražnik civilizacije človeštva je seveda atomska bomba, že na drugem mestu pa so klimatske spremembe, ki lahko bistveno vplivajo na vse družbene odnose.

Biološko raznovrstnost Slovenije je treba ohraniti, a je trenutna kmetijska politika naravnana proti njej. Ministrstvu za kmetijstvo očita, da v svoji politiki še vedno ne govori o ekološkem kmetovanju.

Nato **KAREL LIPIČ**, glavni tajnik Slovenskega ekološkega gibanja, poda kronološki pregled prehojene poti civilne družbe pri varovanju okolja in ugotavlja, kaj vse ni bilo kljub sklepom realizirano. Dotakne se pomanjkljivosti financiranja nevladnih organizacij. Posebej boleče se mu zdi zmanjševanje sredstev, ki so bila na razpolago za obeležitev evropskega leta varstva narave (1995). Preko 500 ekoloških projektov, ki je predstavilo delež Slovenije, je z načrtovanih 700 do 800 milijonov tolarjev pristalo na 12 milijonih tolarjev. Tudi letos stanje ni boljše.

Sodelovanje Slovenskega ekološkega gibanja s političnimi strankami poteka, je pa res, da v parlamentu sedijo le redke stranke, ki imajo konkretne ekološke projekte, in le redke so pri svojem delu sodelovale z nevladnimi organizacijami. Omeni LDS, Zeleno alternativo, Ljudsko stranko, Demokrate in Slovensko nacionalno stranko.

Izrazi še željo, da bi prišlo v parlament čim več okoljsko osveščenih poslancev, in omeni aktivnosti v predvolilnem boju, ki bi lahko ta cilj realizirale.

V zvezi s financiranjem poudari pridobivanje izkušenj od drugih nevladnih organizacij in z udeležbo na posvetih, ki jih organizira univerza "Hopkins" iz Amerike, preko Ministrstva za delo in socialo, preko lastnih aktivnosti (izdajanja knjig, revij...).

Smrekov gozd

Uspešnost sodelovanja Vlade in nevladnih organizacij vidi najprej v spoznanju, da so predlogi dobronamerni, pa tudi kriteriji naj bodo pripravljene tako, da dnevna politika ne bo odločala o financah preko novih projektov.

DR. LOJZE ČAMPA po pozdravnih besedah spregovori o pomenu zavedanja slovenskih nacionalnih in kulturnih korenin in o pomembnosti kritičnega pogleda na Evropo.

Posebej tudi poudari, da je pomembno, da okoljevarstveno živimo, ne pa da čistimo za onesnaževalci.

Pomembna je tudi realizacija vseh podpisanih dokumentov.

V zvezi s privatizacijo ugotavlja, da je poseben problem privatizacija prostora in naravnih virov, pri čemer postreže s podatkom, da bo po končanih postopkih 80% gozdov v Sloveniji privatnih - v lasti približno 300000 lastnikov, ki jih bo treba uzavestiti, da ima ta njihova lastnina tudi javni pomen.

Podobno bo treba delovati v zvezi z vodnimi potenciali.

Vpraša se tudi, kje je mesto zelenim gibanjem, v vladi ali v nevladnih organizacijah. Nevarno se mu zdi, da človek v vladi zgubi stik z javnostjo.

DR. LEO ŠEŠERKO, predsednik GLOBE Slovenija, replicira dr. Čampi in meni, da morajo biti okoljevarstveniki povsod. Problem odtujenosti od javnosti pa po njegovem mnenju korigirajo volitve v DZ. Pomembno se mu zdi, da delajo okoljevarstveniki na vseh področjih in da ne pristajajo na bariere.

ALEKSANDER GOLOB z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je razvijal svoje razmišljanje ob prispevku gospoda Tinija Ačimoviča in poudaril, da je Slovenija 54% pokrita z gozdovi, ki pri našem gospodarjenju predstavljajo najbolj naravno krajinsko prvino in v dobršni meri omiljujejo učinke intenzivnega gospodarjenja na kmetijskih zemljiščih. Opozori na premike pri svetovanju v kmetijstvu. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je izdalo v sodelovanju z dvema nevladnima organizacijama, to je Euronatur in Stieftung europaeische Naturerbe, zbornik "Kmetijstvo, ki ohranja biološko raznovrstnost".

Dotakne se tudi gozdov in divjadi in ugotavlja, da je stanje na tem področju dobro.

Za vprašanja sonaravnega kmetijstva navede na Republiški upravi za pospeševanje kmetijstva MAG. MIHA NAGLIČA, ki se z ekološkim kmetijstvom v zadnjem času največ ukvarja.

ANTON KOMAT, NVO, Harmonija, je izrazil obžalovanje, da razpravam ne prisostvujejo poslanci, in opozoril, da se okoljski problemi, ki se razrastejo v ekonomske in socialne, vrnejo državi celo kot politični in v končni konsekvenci kot varnostni.

Okolje, v katerem delujejo nevladne organizacije, so predvsem mediji in javnost. Mnenja je, da so subjekti, ki degradirajo naše okolje, skupine oziroma določeni centri moči, ki imajo čisto jasno definiran kapitalski interes. Izpad podpore nevladnim organizacijam bi pomenil rušenje enega od stebrov demokracije v neki državi. Možnost, da bi se okoljski problemi res reševali, ne pa po tekočem traku odhajali ob vedno novih v pozabo, vidi v stalni finančni pomoči NVO-jem, ki imajo organizacijska jedra, sposobnost vztrajanja in predanost. O nujnosti povezave civilne družbe z Vlado govori že v fazi nastajanja pravnih in operativnih rešitev v državi in čuti delo NVO-jev kot naravno zavezništvo. V nasprotnem primeru se lahko pripetijo ekscesi. Postreže s primerom boleznih norih krav in prelaganjem odgovornosti s politike na stroko in obratno. Spomni na problem pitne vode 1986 na Dravskem polju, ki je bil rešen tako, da je država enostavno dvignila standard dopustne obremenitve na faktor 10. Spreminjanje pravilnikov vidi kot neučinkovito in kratkovidno delovanje, hiperprodukcijo raznih uredb pa pot v zmedo in nepreglednost. Končni cilj je seveda prikritje problema.

Rešitev vidi tudi v tem, da Slovenija v svoj pravni, ekonomski ter davčni sistem vgradi temelje okoljske pravičnosti, kot to dela danes Skandinavija. Tisti, ki onesnažuje, mora za to tudi plačati. Predlaga, da smo na tem področju zakonodaje izvirni, da izhajamo iz lastnih razmer in kaj izvirnega ponudimo tudi drugim.

Dotakne se tudi kemične in biološke varnosti države. Ugotavlja, da se bije boj za agencijo za kemično varnost, ki bi reševala zadeve izven vseh resorjev in pritiskov.

Problem biološke varnosti je problem uničevanja rodovitne prsti, ki jo imamo v Sloveniji na prebivalca že tako zelo malo. Od 270 tisoč hektarov bodo avtoceste požrle 40 tisoč hektarov najboljše zemlje, kar označuje kot vandalizem.

Biološka pestrost je tudi vprašanje, ob katerem bi morale reagirati vse nevladne organizacije. Sloveniji se namreč dogaja, da agenti tujih multinacionalk kradejo naše genske osnove kulturnih rastlin, jih zunaj patentirajo, mi pa jih potem za drag denar kupujemo skupaj s pesticidi in kemikalijami. Genski potencial je danes večjega strateškega pomena kot atomska bomba. Zato Slovenija nujno potrebuje gensko banko, da se zavarujejo tradicionalne varietete kulturnih rastlin in habitate prosto živečih živali in rastlin. Opozori tudi na dejstvo, da se stvari spreminjajo, da so bili pesticidi nekoč kovani v nebo, danes pa je vse drugače. Posebej pa poudari, da nima nihče pravice, da bi na račun okolja koval ekstra dobiček.

Zahteva tudi, da je javnost s pomembnimi okoljevarstvenimi zadevami seznanjena, da se ji ne ponudi izbira le med dvema zlema (avtoceste), ali zamolči dejanskost (Anhovo-azbest).

DR. LEO ŠEŠERKO še enkrat opraviči poslance, ki so na zasedanju DZ. Ugotovi, da tak način zasedanja seveda ni optimalen, je pa dober vsaj v tem smislu, da bodo zastavljene smernice sodelovanja med DZ in nevladnimi organizacijami.

Predlaga, da bi ideje, kot je tista o genski banki, pripravili kot seznam ali sklop predlogov današnjega zasedanja.

ANDREJ KLEMENC, NVO, Slovenski E forum Društva za energetsko ekonomiko in ekologijo, ugotavlja, da je srečanje, ki ga spominja na obdobje demokratičnega socializma, spodletelo, saj ni parlamentarcev in se torej pogovarjajo nevladne organizacije in gibanja o trenutnem stanju v Sloveniji. Mnenja je, da nevladne organizacije tovrstnih srečanj same niso sposobne pripraviti, in to iz več razlogov. Eden je seveda denar in pomanjkanje dovolj močne infrastrukture, ki bi to izpeljala. Drugi je ta, da tisti, ki ponavadi organizira takšna srečanja, dela to na udarniški način, ostali pa ga sumijo, da se hoče promovirati znotraj nevladnega sektorja. Tako so potem ta srečanja srečanja istomislečih ljudi.

Mnenja je tudi, da bi bilo pametno pred tem današnjim srečanjem pripraviti še eno, tako da bi lahko na danšnjem sedelu manj ljudi s konkretnimi predlogi.

Razmerje do EU osvetli tudi s spoznanji s srečanja na Poljskem, kjer je bilo govora o zelenih davščinah in zeleni davčni reformi. Poudari potrebo po kompleksnem reševanju problemov, po tem, da je treba vzpostaviti zavezištva med tistimi industrijami, ki imajo dobre potencialne, da bi

lahko zrušile industrijske dinozavre, ki imajo na žalost v tem prostoru močno ekonomsko in politično oporo.

Predsednik dr. LEO ŠEŠERKO poudari, da je predlog za to srečanje dal GLOBE iz Bruslja in da je govoriti o samoupravnem srečanju nekorektno. Organiziranih je 30 takšnih srečanj v različnih evropskih parlamentih in eden od njih je naš. Parlament nima nobenega namena intervenirati v odnosih med nevladnimi organizacijami, njegova naloga je le srečanje organizirati.

Rajhenavski pragozd na Kočevskem

Je pa mnenja, da ne velja le za poslance trditev, da so povezani z lobiji, temveč tudi za nevladne organizacije. Nekatere obstajajo le zato, ker nekaterim lobijem to ustreza.

Besedo preda nato **BARBARI VREČKO**, NVO, iz pravno-svetovalnega centra za varstvo okolja EKO, svet pri Zavodu Labekom. Poudarjeno je, da bi bilo treba pravno formalizirati delovanje nevladnih organizacij, da ne bi ob menjavi po volitvah spet vsega začeli znova na račun lastnega prizadevanja in ogromno porabljenega časa.

Predsednik DR. LEO ŠEŠERKO pojasni funkcioniranje GLOBE in poudari, da 10 slovenskih parlamentarcev, ki so člani GLOBE, tudi po volitvah nadaljuje svoje delo, tako da situacija ni dramatična.

Besedo prevzame DR. FRANC POTOČNIK in zanika nekatere trditve gospoda Komata, zlasti tisto v zvezi z avtocestami. Pojasni postopek sprejemanja tras avtocest.

ANTON KOMAT replicira na izvajanje dr. Potočnika in poudarja, da ni govoril o postopkih, temveč je imel v mislih okoljski aspekt in prisotnost javnosti.

Gospod NICOLAS TAVITIAN se še enkrat zahvali gospodu Šešerku, da je pred volitvami v Sloveniji sploh organiziral to srečanje. Konstruktivnost srečanja vidi v sprejetju določenih sklepov v sklopu GLOBE Slovenija. Le-ti bodo posredovani GLOBE Evropa, ki jih je dolžan izpeljati.

JANKO ROŽIČ, NVO, v svoji repliki opozori na dejstvo, da je sodelovanje med parlamentom in drugimi nevladnimi organizacijami na nek način formalno, saj teče že tretji mesec, kar je bila vložena strokovno utemeljena vloga na Ustavno sodišče, nevladna organizacija pa na odgovor še vedno čaka. Izvajalec in investitor hkrati je posegel na enem ključnih odsekov avtoceste v dva naravna vira - pitno vodo in podtalnico in v mineralno gradivo, ki je bilo uporabljeno kot gradbeni material.

Poudari še nelogičnost samih nevladnih organizacij na univerzalnem nivoju, saj je njihova definicija to, kar v resnici niso, morale pa bi biti imenovane po tistem, kar bi morale biti, torej po zavzemanju za urejanje in varstvo okolja.

Po premoru je dal DR. LEO ŠEŠERKO besedo predsednici Odbora za mednarodne odnose Državnega zbora MIHAELI LOGAR, ki je najprej poudarila raznolikost flore in faune v slovenskem prostoru, potem pa še opozorila na obveznosti, ki jih imamo iz vrste mednarodnih sporazumov. Posebej je poudarila strokovnost dela kot pogoj za ustrezno politično odločitev v parlamentu in pripisala pri tem velik pomen parlamentarcem.

Za okolje v Sloveniji ugotavlja, da je razmeroma dobro ohranjeno in da smo se uspeli marsikakšni napaki izogniti, ker smo jih pravočasno spoznali pri drugih.

Parlamentarci, ki imajo informacije tudi od nevladnih organizacij, imajo po njenem mnenju lažje delo.

Posebej tudi poudari, da okolje ne sme biti le substrat turizmu, ampak da je treba med njima poiskati primerno razmerje.

Za zakonodajo meni, da je treba upoštevati določene izkušnje iz Slovenije in uporabiti izkušnje ostalih držav.

DR. FRANC POTOČNIK, Civilna družba, je najprej poudaril, da je sicer po izobrazbi ekolog in zaposlen na Ministrstvu za okolje, da pa na srečanju nastopa izključno v lastnem imenu. Poudari, da je projekt GLOBE akcija, ki traja že nekaj časa in je za Slovenijo uspešna v več segmentih. Izjemno priznanje izreče dr. Leu Šešerku, dr. Branki Berce-Bratko in gospodu Tavictianu, saj meni, da se je preko te akcije in seminarja v Gozdu Martuljku med drugim Slovenija tudi samospoznala. Razen tega se je vedenje o njej poneslo tudi v svet. Druga pomembna stvar je zavezujoče obnašanje v skladu s podpisano konvencijo o ohranjanju biološke raznovrstnosti, tretja pa je v zvezi z lastninjenjem, kjer sta bila sprejeta poseben zakon in posebna odredba, po kateri so na primer jame prešle v državno last.

Poudari tudi, da je treba parlamentarcem in nevladnim organizacijam v enotno akcijo, če hočemo doseči iste cilje.

Koristnost konvencij vidi tudi v tem, da mednarodne pogodbe silijo v popravke nacionalne zakonske normativike in da ne dopuščajo pridržkov. Na ta način je presežena trenutna politična moč.

Prepričan je tudi, da je srečanje koristno, saj bodo prišle pobude po uradni poti v parlament, kar je zelo pomembno. Vsaka drugačna pot bi bila po njegovem mnenju dosti bolj naporna. Poudari tudi izjemno moč 10% celotne populacije Slovencev, ki pa preko svojih nevladnih organizacij in njihovih predstavnikov ne zna nastopiti enotno. Dogaja se celo, da se v najboljših namenih spodnašajo in tako ne delajo za dobrobit okolja.

Kot državni uslužbenec pa ugotavlja, da se sklicev nevladnih organizacij in Vlade prvi včasih ne udeležijo v zadostnem številu, da so premalo pripravljeni ali preveč mlačni.

Pri prenašanju normativov in standardov v naš prostor je treba izhajati iz našega okolja in zavarovati lastne interese. Pri predlogu zakona o varstvu naših podzemskih jam smo se v primerjavi s predlogom Svetovnega združenja za varstvo narave IUCN-a o zavarovanju Krasa po njegovem mnenju zelo izkazali.

Kanjon reke Kolpe

Besedo nato povzame **DR. PETER TANCIG**, predsednik Odbora za znanost in tehnologijo, in se v svojem razmišljanju vrne na razmerje med politiko in civilno družbo in s pozicije politika ugotavlja nezadovoljstvo na obeh straneh.

Ugotavlja, da vse inherentne lastnosti, ki so nam dane, izvirajo iz naše (relativne) majhnosti. Če pogledamo Nizozemsko, ki tudi sodi med majhne države, vidimo, da gre pri njihovih 15 milijonih prebivalcev, to je sedemkrat več kot pri nas, za popolnoma drugačen nivo kritičnih mas. Pri nas v današnji dejanski situaciji praktično ni skoraj pri nobenem NVO-ju možnosti za polno plačane profesionalce, ki bi poganjali stvari v nevladnem sektorju. Zato je težko biti kos vsem profesionalcem, ki se nahajajo na primer v vladi ali parlamentu, čeprav tudi pri njih položaj nikakor ni rožnat.

Pri nas so taki sektorji, ki jih označimo, recimo, kot "realne sektorje" (gospodarstvo, bančništvo, zavarovalništvo itd.), vsi po vrsti v tranziciji. Zaradi tega se ukvarjajo z drugimi vprašanji in igrajo drugačno vlogo v družbi kot v neki stabilni državi, kjer je seveda zadeva bolj ali manj tradicionalna in so družbeni odnosi dobro definirani oziroma kar kodificirani. Ti realni sektorji pri nas tako zaradi svoje velikosti (majhnosti) kot tranzicije nimajo ustreznih reprezentativnih oziroma posredovalnih (mediacijskih) funkcij, se pravi institucij, ki bi z dovolj veliko avtoriteto (strokovno in zastopnijsko) nastopale pri vladi in parlamentu.

Snov najmočnejših takih, sicer zopet bolj interesno usmerjenih, zastopnijskih institucij je Gospodarska zbornica. Za njo ugotavlja, da je bila njena prejšnja orietnacija napačna, saj se s pojavi ne da prerekati, z njimi si lahko le bolj ali manj zadovoljen. Najmanj produktiven je po njegovem mnenju odnos nasprotnikov. Druga modaliteta je odnos tekmovalnosti, ko skuša kakšna NVO vlado prehiteti oziroma nadomeščati njene funkcije in pristojnosti. Tako se je obnašala prejšnja

Gospodarska zbornica v zvezi z makroekonomsko politiko. Tretja modaliteta odnosov med NVO-ji in državnimi institucijami pa je najbolj harmonična in najbolj produktivna. To je relacija partnerstva oziroma dopolnjevanja, ko NVO-ji politiki nudijo tisto česar ta inherentno ne more dati iz sebe.

Tudi politika je namreč izredno omejena v svojih potencialih oziroma (z)možnostih; omejena je po osebah, ki so danes v politiki, omejena je v času. Časovna konstanta politike oziroma politika je 4 leta oziroma bistveno manj, če upoštevamo še začetno uvajalno in končno odhajalno obdobje. Osnovna naloga, cilj, misija posameznega politika je najprej preživeti (obstati) v politiki. Če ima politik še tako plemenite cilje, ne bo mogel pristopiti k njihovi realizaciji, če ga v naslednjem mandatu ne bo zraven. Ponavadi pa je zadeva seveda dosti bolj pritehna.

Zelo malo politikov v svetu deluje proaktivno, gleda naprej oziroma dlje kot za obdobje enega mandata. Konec koncev to velja tudi za svet kot celoto oziroma za način njegovega vodenja. Vsa prebivalstvena, ekološka problematika, problematika naravnih virov, tople grede itd. se ne začneja šele s poročilom Rimskega kluba, ampak je ves čas prisotna, a zanikovana, nepriznana. Tudi vojna v Bosni je izrazil primer kratkoročnega razmišljanja reaktivne narave.

Praviloma torej samo reagiramo na že nastale probleme, namesto da bi jih anticipirali in imeli dolgoročnejši pogled na zadeve. Ravno NVO-ji so tisti, ki morajo biti sposobni dolgoročnega pogleda in dosti bolj vsebinskih razmislekov, kot to dela politika. Prav tu se izkaže modaliteta partnerstva, sodelovanja kot najboljša, saj na ta način NVO-ji politiki omogočajo, da dela dobro (boljše) oziroma ji zmanjšujejo prostor za delanje slabega. To pa je možno edino z dobrimi strokovnimi predlogami, alternativnimi scenariji, analizami stroškov/koristi, različnimi tehnološkimi in sociološkimi instrumentariji itd.

Politiki iz vrste razlogov ni mogoče vzeti njenih osnovnih lastnosti in pristojnosti, med katerimi je seveda bistveno odločanje. Se pravi, NVO-ji morajo politiki omogočati, da se dobro odloča oziroma boljše, kot bi se brez njih.

V osebnem pogledu na preteklo obdobje poudari ogromen obseg opravljenega dela v parlamentu. Poudari, da smo naredili novo samostojno državo in de facto naredili politično, ekonomsko in socialno revolucijo. Naš legalistični pristop k zamenjavi celotnega sistema je zahteval na stotine zakonov, aktov, prenapolnjenih dnevni redov, neskončnih sej. Odbor za gospodarstvo Državnega zbora je imel na primer 102. seji. Parlament se je skoraj zadušil v poplavi papirjev, pa je bilo vseeno malo kritik, da ignorira oziroma ne odgovarja na prihajajoče dokumente.

Razmišljanje o vladi povezuje z osnovnim problemom, to je dejstvom, da je klasično resorno razdeljena. Podobno je sicer po celem svetu, a imajo drugod boljše mehanizme za sinergijo oziroma vsebinsko sodelovanje med posameznimi resorji. Pri nas pa si stranke posamezne resorje

kar prisvojijo. Nekako razumljivo se nam še zdi, čeprav ne najbolj racionalno, da so ministrski položaji žetoni za zadovoljevanje strankarskih ambicij, nesprejemljiva pa je situacija z državnimi sekretarji, ki so v nekem smislu direktorji posameznih nacionalnih sektorjev. To niso karierni strokovnjaki, vsak je dolžan ponuditi odstop pri vsaki menjavi ministra, se pravi niti ne samo pri zamenjavi vlade. Od takega človeka je seveda težko pričakovati, da bo zelo kvaliteten. Zato se mu zdi primernejša varianta, ko je to nepolitični - karierni položaj. Posledično je tudi funkcioniranje države optimalnejše.

Razmišljanja zaključim s prepričanjem, da NVO-ji obvladujejo prostor, ki ga niti vlada niti parlament ne moreta. Poudarja, da sta oba kadrovska za posamezna področja omejena, zunaj politike pa je ogromen potencial strokovnjakov, ki se lahko organizira in postane politiki s svojim vsebinskim delovanjem ustrezen partner, ki nam lahko omogoči ustrežnejši razvoj.

*DR. LEV KREFT, Podpredsednik Državnega zbora:

Lokalna samouprava, Državni svet, Državni zbor. (Prispevek v celoti.)

Če soočimo ustavno vlogo Državnega zbora s položajem, v katerem je ta Državni zbor opravljal svojo funkcijo v prvem mandatu po sprejetju nove ustave, moram ugotoviti, da za učinkovitost ni bilo posebnih pogojev. Ustava Republike Slovenije vzpostavlja delitev in medsebojno uravnoteženost posameznih vej državne oblasti, vendar tako, da se izrazito ohranja prvenstvo zakonodajne veje oblasti. V praksi to pomeni, da se v Državnem zboru odloča tako rekoč o vsem, čeprav ni skupščina. Upoštevajte dejstvo, da je osamosvojitve skupaj z ustavno zastavljeno tranzicijo terjala kompletno, povsem novo zakonodajo, je to vse skupaj nujno pomenilo, da Državni zbor ni mogel biti učinkovit, ker je bil vsestransko preobložen z nujnimi nalogami, ki so izhajale iz njegovih pristojnosti in iz tranzicijske situacije.

Bati pa se je, da je začasno vsiljeno stanje neučinkovitosti parlamenta že postalo pravilo, ki bo preživelo vse okoliščine svojega nastanka. Konec koncev je tako rekoč vsa temeljna zakonodaja, ki pomeni uveljavitev nove ustave, že nekaj časa sprejeta, pa se zato pri prenatrpanosti in s tem neučinkovitosti Državnega zbora ni nič spremenilo. Nastaja, kot bi šlo za kakšno revolucijo, nekakšno reševanje vseh družbenih konfliktov in zagotavljanje vseh političnih ciljev s pomočjo kopičenja novih in velikih ustavnih pristojnosti že z zakoni dodal še številne take, za katere nikakor ni bilo nujno potrebno, da jih ima. Posebej gre tu za nešteto množico poročil različnih državnih ustanov, ki bi jih mirno lahko posredovale Vladi, in za imenovanje ali volitve brezštevilne množice različnih svetov in drugih nadzornih in upravnih teles, za katere bi prav tako lahko odgovarjala izvršna oblast. Ob naravnost strahotni produktivnosti v smislu števila sprejetih aktov in odločitev je Državni zbor morebiti že postal do nepopravljivosti neučinkovito telo. Ta neučinkovitost se kaže tudi v nekaterih stvareh, ki so povezane z njegovo odprtostjo. Tako na primer ni mogoče pričakovati, da bo s pomočjo poslanca ali poslanke nekdo prišel do pravega in

zanesljivega odgovora na svoje vprašanje, ker mehanizem informiranja med Vlado in Državnim zborom pogosto (jasno, nevedno) ne poteka po nič drugačni logiki, kot mehanizem med nemočnim državljanom ali državljanko in upravnim organom. Če ti ne želijo odgovoriti, ti bodo pošiljali vse vrste praznih marenj, s katerimi ne moreš zadovoljiti državljanke in državljana, ki pričakuje, da poslanci lahko pridejo do odgovorov. Ne kaže posploševati, toda izkušnje kažejo, da se Vladi vprašanj ne splača zastavljati, če si želite odgovora. Splača se jih zastavljati zaradi javnega odmeva. V vseh štirih letih na tem majhnem segmentu, ki izraža njegovo prvenstvo nad izvršno oblastjo, Državni zbor ni uspel uveljaviti svoje vloge.

Drugo vprašanje se tiče odprtosti parlamenta. V razprave o enem ali dveh ali poldrugem zboru se po štirih letih res ne splača več spuščati, saj so se razmerja, kakršna je narekoval Državni zbor, med Državnim zborom in Državnim svetom ustalila. Ustalila pa so se tako, da je svet imel pravzaprav eno samo pravo pristojnost, namreč veto na zakon v celoti, ki je za posledico pomenil glasovanje z večino vseh v Državnem zboru. Kot skrajno sredstvo je ostal še referendum, vendar je to pristojnost svet uporabil za vlaganje volilne zakonodaje, kar resnično glede na njegovo ustavno funkcijo ni posebej normalno. Vendar je dejstvo, da je Državni zbor kot tisti, ki je imel v rokah škarje in platno, izbral od obeh možnih odnosov restrektivnega. To pomeni, da neposrednega vpliva interesov, zastopanih v Državnem svetu, praktično ni bilo, ker je bil zanje Državni zbor zaprt. Tudi zato se je okrepilo neposredno lobiranje, tudi v slabem pomenu besede. Okrepile so se tudi zahteve po odpoklicu poslancev in večinskem sistemu, ki naj bi preprečile, da poslanci predstavljajo abstraktni obči interes in jih postavijo v položaj zastopnikov partikularnih interesov. Okrepile so se tudi težnje, da se namesto zastopstva v Državnem svetu interesne skupine odločajo za ustanavljanje lastnih posebnih strank, bodisi stanovskih bodisi pokrajinskih.

Soteska Bistrice

Tudi to dokazuje, da je bil ta interes, zastopan v Državnem svetu, Državni zbor do te mere zaprt, da je vlogo Državnega sveta razvrednotil. Ker je namesto možnega usklajevanja o posamičnih spornih delih zakonov Državni zbor priznal le veto na celoten zakon (ker naj ne bi imeli četrte ali celo več faz pri postopku sprejemanja zakonov), je tudi to vplivalo na neučinkovitost, saj so bodisi zakoni padali v celoti in šli potem v ponoven postopek zaradi ene same rešitve, ali pa so obveljali zakoni, v katerih so bili sporne vsebine, ne da bi se o tem zbor in svet usklajevala. Vtis zaprtosti Državnega zbora se je s tem tudi v javnosti krepil.

V lokalni samoupravi smo zaradi reforme prišli do tako trdega centralizma, da tudi zato ne delujejo niti pokrajine (tem otežkoča nastanek že ustava) niti Državni svet z 22 svetniki, ki pa niso v polni možni funkciji, saj so bili izvoljeni na neposrednih volitvah še pred izvedeno reformo lokalne samouprave. Kar se tiče nove lokalne samouprave, smo zato poslanke in poslanci v neposredni funkciji lobiranja za "svoje" občine in kraje, saj ti nimajo drugih predstavnikov, ki bi se nanje lahko obrnili. Sovraštvo do Ljubljane kot prestolnice emonocentrizma, in hkrati vzpostavitev Maribora kot antipodnega marginalca, je postala ena od najznačilnejših potez parlamentarne debate in tudi dejanskih razmerj v odločitvah.

Državni zbor je bil odprt do društev in drugih nevladnih organizacij, skupin in gibanj, prav tako pa tudi do stroke in različnih ustanov. Pomanjkanje časa za pripravo razprav pa je najbolj prizadelo prav njih, saj za poglobljanje argumentacije zelo pogosto sploh ni bilo časa. Edina bližnjica za vpliv, ki je bila na voljo, je bilo neposredno lobiranje pri strankah na osnovi pripadnosti, tako da smo v marsikateri sferi že razvili namesto avtonomije osemdesetih specifični civilnodružbeni in strokovni klientelizem devetdesetih.

Če bi primerjal slovenski Državni zbor s parlamenti po svetu, bi rekel, da je učinkovit in odprt kot se le da. Kritične pripombe veljajo nekaterim neučinkovitostim in zaprtostim predvsem zato, ker te neučinkovitosti in blokade, če jih ne bomo odpravili, vodijo v spremembe sistemske narave. Državnega sveta v položaju, kamor smo ga potisnili, na primer sistemsko sploh ne potrebujemo.

ANDREJ KLEMENC, NVO, ugotavlja, da pri obravnavi strategije energetskega razvoja niso bili vabljeni na nobenega od ključnih sestankov, po neformalnih kanalih pa so seveda vplivali na proces odločanja. Želi si določeno stopnjo formalizacij odnosov med Vlado in nevladnimi organizacijami. Poudarja neenakost državnih, paradržavnih institucij in lastnega konkuriranja na raznih konkurzih, ki se jih udeležuje. Pomembno se mu zdi, da nevladne organizacije ne bodo podporni stebri različnih političnih grupacij, skratka, da ne bodo ujete v klasične forme. V tem primeru bi se spremenil tudi odnos državnega proračuna do njih, saj jih ne bi tako zlahka finančno odrezali. V Sloveniji bi tako lahko stekla diskusija, ki bi bila podprta z alternativnimi opcijami."

ANDREJ LUKŠIČ, NVO, z Inštituta za ekologijo poudari potrebo znanja in možnosti nastopati v javnih medijih ter pridobiti ustrezno finančno podporo preko inštitucije, ki bi uspela preseči razdrobljenost.

Pomembno se mu zdi tudi vzpostaviti računalniško-informacijski center, ki bo omogočil povezavo nevladnih organizacij v Sloveniji in z mednarodnim prostorom, ter pravno, okoljevarstveno normativno področje.

Sprašuje se, če je mogoče pričakovati, da bodo parlamentarci podprli ta projekt. Tudi finančno.

MIHAELA LOGAR je opozorila, da je Slovenija podpisnica mednarodnega papirja v nevladnih organizacijah, ki jo zavezuje, da skrbi za delo NVO.

BARBARA VREČKO, NVO, je navezala svojo repliko na razmišljanje Andreja Lukšiča o sodelovanju nevladnih organizacij v sistemu odločanja v zvezi z varstvom okolja in o financiranju tega participiranega dela. Predlaga ustanovitev neodvisnega sklada, iz katerega bi se to konkretno sodelovanje financiralo.

JOŽE LENIČ je v repliki predstavnikom nevladnih organizacij očitil, da so v svojih prizadevanjih premalo vztrajni in da bi se morali tudi sami znati zlobirati. Poudaril je, da je dobro poznati procedure, da pa se da v parlament posredovati zamisli tudi z vztrajnostjo.

Nato je repliciral DR. **PETER TANCIG**. Dotaknil se je financiranja in poudaril, da je nekaj poti do denarne podpore. Prva je vsekakor direktna pot na proračunske postavke, kjer pa so NVO-ji praviloma v podrejenem položaju, saj je pot zaprta v tem smislu, da če si dober, dobiš denar, denar pa rabiš, da si dober. Strinja se z zamislijo gospe Logarjeve o skladu, nadaljuje pa v možnost, da se NVO-ji z okoljevarstvenega področja povežejo in približajo parlamentu ter ponudijo potencial, s katerim razpolagajo. Če bo to spoznano kot postavka, ki parlamentu pomaga pri njegovem boljšem delu, se bodo vrata odprla. Kot tretjo možnost vidi že omenjeni sklad, kjer pa bo tudi treba odpreti prostor za tekmovalnost in kvaliteto.

MIAHELA LOGAR je znova poudarila, da se je treba podpisanih mednarodnih pogodb držati; to pomeni, da je primeren čas, da spregovorimo o stanju nevladnih organizacij v Sloveniji. Mnenja je, da Vladi ni dosti do tega, saj gre za tekmovalca na istem terenu.

Nadalje ugotavlja, da je čas, ko o življenju v Sloveniji ne smeta več odločati le parlament in Vlada, ampak da se organizira družba skozi nevladne organizacije. Zato s pravnomoralnega vidika in z vidika normativnega delovanja organizacij poziva vse udeležence, da se stanje NVO uredi.

Pogorje Orlice

IVAN JANČAR, NVO, je kot samostojni kulturni delavec in član Slovenskega ekološkega gibanja, Rdečega križa Slovenije in AIDS fundacije Robert naprej vse prisotne pozdravil, potem pa poudaril potrebo po kulturi sožitja. Navedel je nekaj projektov v sklopu vseh treh organizacij.

JOŽE LENIČ je spregovoril o ekonomskih instrumentih za zaščito okolja in med njimi navedel ekološke davke, posebne dajatve, institucionaliziranja določenih, tudi mednarodnih organizacij. Posebej se je dotaknil povezave trgovine in okolja in jo poudaril v sklopu GATT-a. Zgodba, ki je po njegovem stara že več kot 100 let, se je začela jasneje kazati v drugi polovici 80. let in zdaj vpliva direktno na nas. Še zanimivejša je postala, ko so države v tranziciji zamenjale svoj sistem, ki je temeljil na administrativni podlagi, in sprejele tržno socialno, tudi ekološko gospodarstvo. Istočasno so iskali primerljive ukrepe za zavarovanje okolja. Učili so se v zahodni Evropi, kjer tudi ni vse uspešno.

Uspešni se mu zdijo ekološki davki, a ugotavlja, da pravih tovrstnih davkov v Sloveniji nimamo in da so še najboljši približek vodne takse za obremenjevanje voda.

Nato omeni še dve dajatvi, to je posredne davke, recimo, za nekvalitetni, cenejši osvinčeni bencin, ali za avtomobile brez katalizatorja, ter olajšavo pri dohodnini, ki lahko v najboljšem primeru doseže 3% pri ekoloških zadevah.

Ob ugotovitvi, da drugih ekoloških davkov nimamo, obljubi, da bo pobudnik le-teh, če bo imel to možnost. Nadalje še poudari, da bi morali imeti davek na CO₂ in poiskati še več proizvodov, ki bi lahko bili obdavčeni zaradi vplivanja na okolje.

Posebej omeni še nekatere projekte, ki lahko skozi posredne mehanizme pripomorejo k varovanju okolja. Po njihovem bi morala država pri vseh nakupih skrbeti, da ne bi rabili denarja za neekološke izdelke.

Opozori pa tudi, da je bil ob privatizacijah vgrajen v ekološke rezervacije ogromen denar, ki je vknjižen, se pa zanj boji, da bo izpuhtel brez realizacij predvidenih projektov v nič, če ne bo ministrstvo v teh podjetjih zelo pozorno in stimulatивно vplivalo.

BLAŽ MIHELIČ, NVO, UMANOTERA. Izhaja iz postavke, da človeka in okolje ne moremo ločevati, da človek je narava.

Jezersko

Ugotavlja, da je Vlada podpisnica mnogih dokumentov, a jih potem ne spoštuje. Omenja Agendo 21 iz leta 1992, ki naj bi jo upošteval gospodarski razvoj. Alpsko konvencijo kršimo s posegom v prostor (avtocesta Jesenice, načrtovana avtocesta skozi Vipavsko dolino).

Drugi večji problem je po njegovem integralni proračun, v katerega se stekajo tudi okoljski davki, pa so potem po volji finančnega ministra in Vlade preusmerjeni v najrazličnejše zadeve.

V povezavi z odpadki vidi dve rešitvi. Ena možnost je ločeno zbiranje le-teh, druga pa zažigalnica. Ta druga možnost je, kljub novim delovnim mestom, slabša. Tudi velika mesta, na primer Ljubljana in Maribor, bi morala imeti ločeno zbiranje odpadkov.

Nadalje razmišlja o turizmu in ugotavlja, da omogočajo avtoceste samo tranzit, rušijo pa naravne lepote in onemogočajo biotsko raznovrstnost. Zato sklepa, da ekološkega turizma v Sloveniji ne bo.

Primerjalno ugotavlja, da je slovensko povprečje izpusta CO₂ na prebivalca letno 6,3 tone, nič pa še nismo naredili, da bi se približali 1,7 tone, kot naj bi bil procent na svetovni ravni.

Ugotavlja tudi negativen vpliv raznih sintetičnih snovi, ki delujejo kot ženski spolni hormon estrogen. Omenja detergente, pesticide, plastične izdelke, polifenole in tako dalje. Ugotavlja, da je baje v 50. letih povprečno število semenčic upadlo za 50%.

Predlaga, da bi imeli v slovenskem parlamentu tako kot manjšine predstavnike narave, se pravi zagovornike naravnih sistemov (živalskega, rastlinskega in neživega).

DOC. DR. DUŠA KRNEL-UMEK, NVO, Piran, Civilna družba - Pomen varovanja morja za državo Slovenijo.

Za oblikovanje zavesti o državi ima v našem mišljenju vedenje o morju kot sestavnem delu Slovenije poseben pomen. Vprašanje varovanja morja je zato potrebno gledati v razmerju do celotne države Slovenije in v širših srednjeevropskih in mednarodnih okvirih. Slovenska Istra je z morjem dobila velik pomen po osamosvojitvi, saj je Slovenija s tem območjem postala tudi pomorska država. Za razvoj Slovenije kot države je zato pomembno, da zagotovi in zakonsko uredi varovanje slovenskega morja kot celote in njegovo povezavo z odprtim morjem, kar pomeni prosto pomorsko pot, ta je pa sedaj na reki Mirni. To vprašanje še ni bilo rešeno, ima pa velik pomen za prihodnost države.

Varovanje morja in obmorskega pasu kot dela naše naravne in kulturne dediščine je potrebno v zakonodaji urediti tako, da bo vsem dostopno in da bodo ohranjene značilnosti iz preteklosti ob zagotovljeni možnosti razvoja zlasti dejavnostim, ki so povezane z morjem na primer solinarstva in ribištva. Z lastninsko zakonodajo so novi lastniki dobili pravico do posameznih delov obalnega

Naravni most

pasu in s tem so omejili oziroma preprečili dostop do morja. Med državo, ki varuje naravno dediščino in novimi lastniki še ni ustrezno urejeno vzdrževanje te dediščine. Naravna dediščina je v določenih primerih na primer naravnega parka solin povezana s kulturno dediščino, saj je rezultat dela in znanja preteklih generacij.

Z varovanjem morja in obmorskega pasu je v večji meri potrebno povezati turizem na tem območju. Razvoj turizma na slovenski obali, ki bo usmerjen predvsem v novo pozidavo že tako omenjenih površin in veliko število turistov, bo imel negativne posledice, kar opozarjajo občani že vrsto let in si prizadevajo, da ne bi šel razvoj v širjenje zmogljivosti, temveč v dvig ravni ponudbe.

Pri gradnji avtoceste do Kopra gre za povezavo jugozahodne Primorske z osrednjo Slovenijo in drugimi območji, ki je nujna zaradi razvoja пристanišča, gospodarstva in drugih dejavnosti. Brez povezanosti z notranjostjo bo to območje ostalo odrezano od vseh pomembnih povezav in obsojeno na nazadovanje oziroma propad. Do pristanišč v sosednjih državah gradijo cestne povezave in del teh povezav je predviden tudi čez ozemlje naše države, zato ima v teh primerih prednost varovanje narave in okolja. Nesporno pa je potrebno dati prednost gradnji tistih prometnih povezav, ki so pomembne predvsem za povezavo posameznih delov države Slovenije, njenih dejavnosti in prebivalcev v sedanjem in prihodnjem času.

DR. FRANC POTOČNIK, Civilna družba, v repliki poudarja, da je trenutna enotirna železniška povezava luke Koper za sedaj dovolj, da pa imajo izdelano vizijo in se že dela študija za izgradnjo drugega tira, ki še manjka od Kopra do obale.

Železniške povezave vsekakor omogočajo premestitev določenih tovorov s cestnega v železniški modus, pri tem pa je treba upoštevati še kakšnih sedemdeset mednarodnih in transportnih sporazumov, ki jih ne more odpovedati ena udeležena stranka brez soglasja z drugo.

*DR. BOJAN KOROŠEC, poslanec Državnega zbora.

Reka Mura - varovanje - regijski park

Reka Mura je ena od bolj naravno ohranjenih rek, čeprav ne ena do bolj čistih rek v Sloveniji.

Izvira v Avstriji, teče po severovzhodnem predelu Slovenije in se izliva v Dravo na meji med Hrvaško in Madžarsko.

Reka Mura predstavlja kulturno, zgodovinsko, geomorfološko in biološko enkraten primer dosedanjega ali polpreteklega sožitja med naravo in človekom. Skozi zgodovinska obdobja je tekla z ogromnim nasipavanjem in spremljajočimi procesi ustvarila plodno raven Murskega polja. Vsakoletno je delno predstavljala svojo strugo. Vpliv reke je pomemben tudi v povezavi s podtalnico v širokem pasu ob reki. Ljudje ob Muri so ves čas zelo sonaravno živeli ob reki. Kosili so na sončnih travnikih, ki jih je reka občasno poplavljal in s tem tudi pognojila ter izkoriščali bogastvo naplavljenega lesa iz poplavljenih gozdov. Izvirajoče studenčnice ob Muri so uporabljali za gojenje rib, mlini pa so s pridom izrabljali moč reke in studenčnic. Nasploh je bilo življenje ob Muri najožje povezano z reko. To veliko naravno bogastvo, pomemben nacionalni, regionalni in razvojni kapital je zaradi gospodarskih težav mnogokrat prezrto. Z morebitno izgradnjo hidroelektrarn, izsekavanjem poplavljenega gozda in malioracijami bomo katastrofalno spremenili biološko in hidrološko ravnovesje. Brez upoštevanja stališč varstva narave in dolgoročne narodove ekonomije ter kasnejših posledic bomo odločilno posegli v sonaravni način narave življenja in ljudi. Že tako smo Muro v veliki meri vklenili v kanal in jo oropali njenih obrečnih poplavnih površin ter oškodovali enkraten in neponovljiv rastlinski in živalski svet ob Muri. S človekovim nasilnim ravnanjem je tok reke Mure hitrejši, izgubi pozitivne spremljajoče efekte, podtalnica se znižuje in nevarnost suše se povečuje.

Zaradi načrtov o nadaljnjem izkoriščanju Mure je potrebno posebej paziti, da se domača in mednarodna sredstva za podporo in razvoj na tem področju gospodarno uporabijo, predvsem pa ekološko utemeljeno in daljnovidno. Načrte je potrebno pripraviti tako, da bo kakovost življenjskega prostora za vse organizme ugodna in trajnostna.

Zaradi vsega navedenega predlagamo opredelitev in ustanovitev regijskega parka Mura.

V dolgoročnem planu Republike Slovenije so v Zasnovi varstva naravne dediščine na območju prejšnjih občin Gornja Radgona, Murska Sobota, Ljutomer in Lendava že sedaj opredeljeni krajinski parki Murska Šuma, Mura in Radenci.

Razen tega so v Inventarju najpomembnejše naravne dediščine Slovenije opredeljena: Hotiško jezero, Mota - gojišče sivih čapelj, Mura - mrtvice pri Petišovcih, Murski logi, Velika Kocija - mrtvi rokav Mure, Veržej - logi in Zaton - mlaka kot območje najpomembnejše naravne dediščine v Sloveniji.

Zakon o naravni in kulturni dediščini določa, da so regijski parki lahko zaokrožena območja prvobitne in kultivirane narave, ki povezujejo v celoto značilno pokrajino in naravne znamenitosti. Namenjeni so predvsem ohranitvi naravnih ekosistemov in rekreaciji. Prav tako zakon opredeljuje, da RS sprejme akt o razglasitvi, ko gre za narodni ali regijski park, za ogrožanje rastlinske ali živalske vrste ali za drug spomenik oziroma za znamenitost velikega ali izjemnega pomena za RS.

Vsa navedena dejstva govorijo v prid in potrebi po regionalnem parku Mura, saj širše območje reke Mure predstavlja naravno in zaokroženo območje prvobitne neokrnjene narave z obilico naravnih znamenitosti, ravno tako pa predstavlja tudi enovito zaokroženo območje, ki po svojem obsegu leži na teritoriju številnih občin. V nasprotnem primeru obstaja resna nevarnost, da bi območje, ki predstavlja neprecenljivo naravno dragocenost bilo izbuljeno za vedno.

Rokav Mure (mrtvica) z mlinom na Muri "Bobri"

*DR. JANKO PREDAN, poslanec Državnega zbora.

Pesticidi, zdravje in ohranjanje raznovrstnosti in raznolikosti.

Pesticidi so v današnjem svetu pojavna oblika negativnih pozicij v okoljevarstveni problematiki. Podobna situacija je na področju pogleda na zdravje. Pretirana potrošnja pesticidov povzroča razvoj novih oblik bolezenskih stanj, ki pa v pojavnosti ne pomenijo nove entitete. Pesticidi so začasno sprejemljivost preobrnilo v slabo vest tistih, ki jih uporabljajo. Prizadeli so naravo, prizadeli so zdrave ljudi. To prav nič ne prizadene proizvajalcev, neosveščenih in pesticidom zapisanih kmetovalcev in malih potrošnikov, ki svoje "zeleno drevesno" bogastvo neomajno ščitijo s pesticidi.

Življenje razumem kot način samoreprodukcije avtopoetičnih sistemov. Luhmann pravi, da je bil izraz avtopoezis najden zaradi definicije življenja. Avtopoezis je vezana na življenje. Gre preprosto za artikulacijo zaprtosti ali odprtosti, za sintezo informacije, izjave in razumevanja. To omogoča komunikacijo, v obratnem bi bila samo zaznava.

Družba je opredeljena, kot najobsežnejši socialni sistem, ki ureja vse komunikacije in se avtopoetično predstavlja tako, da v rekurzivni mreži informacij proizvaja vedno nove komunikacije. Nastane avtopoetičen sistem, ki se sestoji zgolj iz komunikacij. Komunikacija lahko proizvaja le komunikacije. Oblikuje se sistem, kjer je okolje najpomembnejši pogoj za oblikovanje sistema. Luhmann v konceptu splošne teorije družbe ponudi pojem "funkcionalne diferenciacije". Družba

Brod na reki Muri. V ozadju še mlin na levem bregu pri Bisticah 1957

se diferencira na podsisteme, katerih načela samoselektivnega oblikovanja sistema so: dednost, naselitev ali kombinacija obojega. To pomeni, da vsak funkcionalni sistem in podsistem vključujeta neenakost in enakost in pri tem ne zanemarjata hierarhije ter njenega vrha. Žal živimo v družbi, ki ne more poudarjati svoje enotnosti v sebi in tudi svoje neenotnosti ne; pa še povsem brez vrha je (Luhmann 1991).

Po sotočju Mure v Dravo z desnim bregom pri nizkem stanju vode

Nekdanji odlično ohranjen biotop in mrtvi rokav Mure s koliščem in brodom - Dolinsko 1958

Morda se bo kdo vprašal zakaj takšen uvod. Odgovori so lahko zelo različni. Morda je najboljši tisti iz Biblije: "Ne dovoli, da tvoja leva roka izve, kar desna počne" (Mat. 6:3).

Pesticidi se lahko razumejo kot sistem z veliko podsistemi, ki jih lahko vsak po svoje definira. Tako je lahko vsak v interakciji z drugimi sistemi oziroma podsistemi. To je podobno hologramu, kjer je v vsakem delčku celota in v celoti neskončno število delov. Vsak začetek interacije je hkrati že odgovor in vsak odgovor je hkrati začetek. Nastane zanimiv trenutek, ko se postavi zahteva ali ideal. Pride do enega najbolj znanih dualizmov zdravo/bolno. Kakorkoli že definiramo dele sistema v interakciji je bistveno, da vidimo oba dela povezana prek zanke povratne zveze. Zavedati se moramo, da smo mi tisti, ki definiramo model razlikovanja. Brati o plavanju ni isto kot plavati. Brati o pesticidih ni isto kot delati, bivati in se soočati z njimi kot strupom. To ne pomeni uporabiti jih za "popolno zdravstveno varstvo" rastlin in ne pomeni govoriti o "zastrupljanjih" s pesticidi. Definirati moramo problem. V definiranju smo vedno soudeleženi z vsemi svojimi zavestnimi in podzavestnimi predpostavkami o svetu okoli sebe in o sebi.

Na koncu mi dovolite, da zaključim z mislijo Kurta Lewina: "Človek v vsakdanjem življenju teži za tem, da bi videl stvari - pojave kot integrirane, zdrave, nenačete in enostavne. Vse, kar moti tako sliko, človek skuša izriniti na rob."

NADA PAVŠER, prof., NVO je poudarila pomen izobraževanja in predstavila cilje okoljevarstvene vzgoje in izobraževanja od vrtcev, osnovne šole do srednjih strokovnih šol in gimnazij.

Zavzela se je za vključitev vsestranskega naravovarstvenega in okljevartvenega izobraževanja, ki naj bo kot priporočilo in obveza vključeno v Resolucijo GLOBE.

V toku razprave se je oglasil tudi **ZORAN TAVASOVIČ**, NVO in predstavil vključenost Phare-TACIS programa in Regionalnega ekološkega centra REC iz Budimpešte in REC pisarne iz Ljubljane.

Nato je potekala še razprava o Resolucije GLOBE Slovenija do soglasja. Resolucija je priložena dokumentu. Za končno oblikovanje teksta Resolucije sta bili s strani vseh navzočih pooblaščenici gospa dr. Branka Berce Bratko in gospa Minka Vičar, profesor biologije.

Potonika (Paeonia officinalis)

